

Mienie gmin i powiatów w latach 2015–2017

Property of gminas and powiats in years 2015–2017

Mienie gmin i powiatów w latach 2015–2017

Property of gminas and powiats in years 2015–2017

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Warszawa, Wrocław 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Statistical Office in Wrocław

Ośrodek Statystyki Samorządów Terytorialnych

Territorial Self-Government Statistics Centre

we współpracy z Dolnośląskim Ośrodkiem Badań Regionalnych, Wydziałem Informatyki i Ośrodkiem Banku Danych Lokalnych

in cooperation with Dolnośląskie Centre for Regional Surveys, Information Technology Division and Local Data Bank Centre

Zespół autorski

Editorial work

Helena Chruściak, Irena Drabik, Teresa Kałuża-Jurczyńska, Martyna Rożynek, Paweł Sobik, Bogumiła Szalla

Kierujący

Supervisor

Danuta Komarowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Katarzyna Dziedzińska, Mariusz Jazieniecki, Łukasz Pająk, Katarzyna Rypuła, Janusz Szlącza

Zespół Redakcyjny Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Editorial Board of Statistical Office in Wrocław

Przewodniczący

President

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Redaktor Główny

Editor-in-Chief

Stanisław Kamiński

Członkowie:

Members:

Beata Bal-Domańska, Sławomir Banaszak, Monika Bojanowska, Leszek Cybulski, Joanna Gierak-Kieruzalska, Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk, Halina Woźniak (Zastępca Przewodniczącego/*Vice President*), Marta Woźniakiewicz (Sekretarz/*Secretary*)

ISBN 978-83-89593-90-0

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Przekazujemy Państwu kolejną publikację „Mienie gmin i powiatów w latach 2015–2017”, przygotowaną przez Urząd Statystyczny we Wrocławiu. Podobnie jak poprzednia edycja, dotycząca lat 2012–2014, publikacja dostępna jest wyłącznie w wersji elektronicznej na stronie Internetowej GUS <http://www.stat.gov.pl>.

Celem opracowania publikacji jest zaprezentowanie w sposób kompleksowy danych statystycznych dotyczących majątku, będącego w gestii jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego, tak aby zawarte w niej informacje uwzględniały te elementy mienia, które służą realizacji zadań własnych tych jednostek. W porównaniu do wydania poprzedniego, publikacja została wzbogacona o syntezę.

Przedstawione wskaźniki natężenia pozwalają porównać stopień zaspokajania potrzeb mieszkańców przez jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminy i powiatu, które są realizowane poprzez zadania wynikające z ustaw kompetencyjnych, w tym w szczególności w zakresie: ochrony zdrowia, opieki społecznej, edukacji publicznej, kultury, infrastruktury komunalnej, utrzymania czystości i porządku.

Publikacja zawiera uwagi metodologiczne, uwarunkowania prawne w zakresie mienia gmin i powiatów oraz syntezę. Wybrane zjawiska zilustrowano na wykresach i mapach. Część tabelaryczna zawiera tabelicę przeglądową przedstawiającą podstawowe dane dotyczące mienia gmin i powiatów w przekroju województw w latach 2000, 2005, 2010, 2015–2017 oraz 26 tablic tematycznych w przekrojach gmin i powiatów.

Głównym źródłem danych prezentowanych w publikacji są wyniki badań Głównego Urzędu Statystycznego. Część informacji pochodzi ze źródeł administracyjnych tzn. informacje o drogach pochodzą z Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, o gruntach z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, o finansach samorządów ze sprawozdań Ministerstwa Finansów, natomiast dane o edukacji opracowano na podstawie Systemu Informacji Oświatowej.

Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja będzie przydatnym kompendium wiedzy o zasobach gmin i powiatów, w tym szczególnie dla jednostek samorządu terytorialnego. Będziemy wdzięczni za wszelkie uwagi i sugestie dotyczące tematyki i struktury opracowania, co pozwoli na wzbogacenie zawartości i lepsze dostosowanie kolejnych edycji publikacji do potrzeb odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

dr Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Preface

We are pleased to introduce a subsequent edition of the publication 'Property of gminas and powiats in years 2015–2017', drawn up by the Statistical Office in Wrocław. Similarly as the previous edition, concerning years 2012–2014, this publication is available exclusively in electronic version on the website of the Statistics Poland <http://www.stat.gov.pl>.

The aim of the publication is to present, in a complex way, the statistical data which concern the property of units of territorial self-government at gmina and powiat level so that it includes the elements of property which help execute the units' own tasks. Compared with the last edition, the publication has been expanded to include an executive summary.

Presented indicators of intensity help compare the degree of satisfaction of population needs by units of territorial self-government at gmina and powiat level, which are undertaken under the tasks resulting from jurisdiction laws, and in particular within the scope of health care, social welfare, public education, culture, communal infrastructure, maintenance of cleanliness and order.

This publication includes methodological notes, presentation of legal conditions for gminas' and powiats' property as well as executive summary. Selected phenomena have been illustrated on charts and maps. The tabular part of this publication contains basic data on property of gminas and powiats in years 2000, 2005, 2010 as well as 2015–2017 by voivodship and 26 thematic tables by gmina and powiat.

The main source of data are the results of Statistics Poland surveys. Some of the information comes from the administrative sources i.e. the information on roads comes from the General Directorate for Roads and Motorways, on lands from the Head Office of Geodesy and Cartography, information on finance of self-governments is presented on the basis of reporting of the Ministry of Finance, and the data on education come from the Educational Information System.

We hope that this publication will be a useful compendium of knowledge on stocks of gminas and powiats, in particular for units of territorial self-government. We shall be grateful for any comments and suggestions concerning the subject and structure of the publication, which will add to improving the content and better adjustment of the successive editions to the needs of the Readers.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka, Ph.D.

Spis treści

Contents

	Str. Page.
Przedmowa	3
<i>Preface .....</i>	<i>4</i>
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	8
<i>Symbols. Main abbreviations</i>	
Synteza	9
<i>Executive summary</i>	
Uwagi ogólne	12
<i>General notes</i>	
Tablice (Excel)	
<i>Tables (Excel)</i>	
Tablica 1. Podstawowe dane o mieniu gmin i powiatów w latach 2000–2017	
<i>Table 1. Basic data on gminas' and powiats' property in years 2000–2017</i>	
Tablica 2. Powierzchnia gminnych gruntów komunalnych	
<i>Table 2. Municipal lands area</i>	
Tablica 3. Lasy gminne i tereny zieleni ogólnodostępnej	
<i>Table 3. Gminas' forests and generally accessible green belts areas</i>	
Tablica 4. Drogi gminne i powiatowe	
<i>Table 4. Gminas' and powiats' roads</i>	
Tablica 5. Wodociągi i kanalizacja	
<i>Table 5. Water supply and sewerage systems</i>	
Tablica 6. Komunalne oczyszczalnie ścieków i odpady zebrane	
<i>Table 6. Municipal waste water treatment plants and waste collected</i>	
Tablica 7. Sieć gazowa i ciepłownictwo	
<i>Table 7. Gas supply system and heating</i>	
Tablica 8. Lokale socjalne i dodatki mieszkaniowe	
<i>Table 8. Social premises and housing allowances</i>	
Tablica 9. Przedszkola (bez specjalnych)	
<i>Table 9. Nursery schools (excluding special)</i>	
Tablica 10. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	
<i>Table 10. Primary schools for children and youth (excluding special)</i>	
Tablica 11. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)	
<i>Table 11. Lower secondary schools for children and youth (excluding special)</i>	

- Tablica 12. Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)
Table 12. General secondary schools for youth (excluding special)
- Tablica 13. Szkoły zawodowe dla młodzieży (bez specjalnych i artystycznych)
Table 13. Vocational schools for youth (excluding special and artistic)
- Tablica 14. Szkoły specjalne
Table 14. Special schools
- Tablica 15. Żłobki
Table 15. Nurseries
- Tablica 16. Zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i placówki stacjonarnej pomocy społecznej
Table 16. Out-patient health care and stationary social welfare facilities
- Tablica 17. Biblioteki publiczne
Table 17. Public libraries
- Tablica 18. Kina stałe
Table 18. Fixed cinemas
- Tablica 19. Muzea (łącznie z oddziałami)
Table 19. Museums (including wards)
- Tablica 20. Gminne samorządowe jednostki organizacyjne wpisane do rejestru REGON
Table 20. Gminas organizational units registered in the REGON register
- Tablica 21. Powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne wpisane do rejestru REGON
Table 21. Powiats organizational units registered in the REGON register
- Tablica 22. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Table 22. Financing and co-financing of EU programs and projects of gminas (including cities with powiat status)
- Tablica 23. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych powiatów (bez miast na prawach powiatu)
Table 23. Financing and co-financing of EU programs and projects of powiats (excluding cities with powiat status)
- Tablica 24. Dochody i wydatki budżetów gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Table 24. Revenue and expenditure of the budgets of gminas (including cities with powiat status)
- Tablica 25. Dochody i wydatki budżetów powiatów (bez miast na prawach powiatu)
Table 25. Revenue and expenditure of the budgets of powiats (excluding cities with powiat status)
- Tablica 26. Wydatki gmin zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Table 26. Expenditure realised as part of village administrator's offices fund (including cities with powiat status)
- Tablica 27. Ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów)
Table 27. Bicycle lanes (roads for bicycles)

Mapy

Maps

- Mapa 1. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w 2017 r.
Map 1. Average value of allowances paid to users of locals belonging to gmina in 2017
- Mapa 2. Dzieci w przedszkolach prowadzonych przez gminy na 1000 dzieci w wieku 3–5 lat w 2017 r.
Map 2. Children in nursery schools governed by gminas per 1000 children aged 3–5 in 2017
- Mapa 3. Dzieci w żłobkach podległych samorządowi terytorialnemu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2017 r.
Map 3. Children in nurseries subordinated to territorial (local) government per 1000 children up to the age of 3 in 2017
- Mapa 4. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2017 r. (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Map 4. Revenue of the budgets of gminas per capita in 2017 (including cities with powiat tatus)
- Mapa 5. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2017 r. (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Map 5. Expenditure of the budgets of gminas per capita in 2017 (including cities with powiat status)
- Mapa 6. Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2017 r. (bez miast na prawach powiatu)
Map 6. Revenue of the budgets of powiats per capita in 2017 (excluding cities with powiat status)
- Mapa 7. Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2017 r. (bez miast na prawach powiatu)
Map 7. Expenditure of the budgets of powiats per capita in 2017 (excluding cities with powiat status)
- Mapa 8. Ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów) na 10 tys. ludności w 2017 r.
Map 8. Bicycle lanes (roads for bicycles) per 10 thous. population in 2017
- Mapa 9. Lokale socjalne – stan w dniu 31 XII 2017 r.
Map 9. Social premises as of 31 XII 2017

Wykresy

Charts

- Wykres 1. Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu) w 2017 r.
Chart 1. European Union funds to finance EU programs and projects of gminas (including cities with powiat status) in 2017

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 <i>magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit</i>
Kropka (.)	zupetny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
Znak (Δ)	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w „Uwagach ogólnych” <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form</i>
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Pełna nazwa <i>Complete name</i>
tys. <i>thous.</i>	tysiąc <i>thousand</i>
t <i>t</i>	tona <i>ton</i>
m ³ <i>m³</i>	metr sześcienny <i>cubic meter</i>
ha <i>ha</i>	hektar <i>hectare</i>
km <i>km</i>	kilometr <i>kilometer</i>
dam ³ <i>dam³</i>	dekametr sześcienny <i>cubic decameter</i>
r. <i>yr.</i>	rok <i>year</i>
zł <i>zl</i>	złoty <i>zloty</i>
tabl. <i>tabl.</i>	tablica <i>table</i>
wol. <i>vol.</i>	wolumin <i>volume</i>
d <i>24 h</i>	doła <i>24 hours</i>

Synteza

Powierzchnia gruntów gminnych w Polsce, w końcu 2017 r. wynosiła 1 041, tys. ha, co stanowiło 3,3% powierzchni Polski. Najwięcej gruntów pozostających własnością gminy w odniesieniu do ogólnej powierzchni województwa znajdowało się w województwach: śląskim – 6,0%, dolnośląskim i podkarpackim po 5,7%. W województwach: pomorskim, zachodniopomorskim i wielkopolskim gminy posiadały największy udział gruntów wchodzących w skład gminnego zasobu nieruchomości w odniesieniu do ogólnej powierzchni gruntów gminnych, odpowiednio: 85,4%, 85,0% i 84,8%. Powiaty, w których udział gruntów wchodzących w skład gminnego zasobu nieruchomości w odniesieniu do ogólnej powierzchni gruntów gminnych był największy to: suwalski w województwie podlaskim – 98,2%, zamojski w województwie lubelskim – 98,0% i ostrołęcki w województwie mazowieckim – 97,9%.

Powierzchnia lasów gminnych Polski w 2017 r. wynosiła 84,2 tys. ha. Największe obszary lasów stanowiących własność gmin znajdowały się w województwach: podkarpackim – 28,2 tys. ha i małopolskim – 11,7 tys. ha, natomiast najmniejsze obszary w województwach: świętokrzyskim – 1,1 tys. ha oraz lubelskim – 1,4 tys. ha. Największy udział lasów gminnych w ogólnej powierzchni lasów przypadał w województwach: dolnośląskim – 25,3%, podkarpackim – 18,8% oraz zachodniopomorskim – 17,0%. Parki spacerowo-wypoczynkowe i zieleńce pozostawały najczęściej własnością gmin. W województwie podlaskim do gmin należały wszystkie parki spacerowo-wypoczynkowe i 98,4% zieleńców. Natomiast najmniejszy udział własności gmin w ogólnej powierzchni parków spacerowo-wypoczynkowych odnotowano w województwie lubuskim – 62,3%.

Ogólna długość dróg gminnych w Polsce w 2017 r. wynosiła 249,1 tys. km, w tym 136,5 tys. km dróg o nawierzchni twardej i 112,6 tys. km dróg o nawierzchni gruntowej. W porównaniu do 2016 r. długość dróg gminnych o nawierzchni twardej wzrosła o 5,2 tys. km, tj. o 3,9%, a długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej zmalała o 3,0 tys. km, tj. o 2,6%. Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej w 2017 r. wynosiła 114,6 tys. km, a dróg o nawierzchni gruntowej 10,4 tys. km. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej miały największą długość w województwie mazowieckim, odpowiednio 18,6 tys. km i 14,0 tys. km.

Łączna długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) będących pod zarządem jednostek samorządu terytorialnego w 2017 r. w Polsce wyniosła 12,1 tys. km, z czego 67,1% stanowiły ścieżki będące pod zarządem gmin, a 18,6% ścieżki pozostające pod zarządem powiatów. W porównaniu z 2016 r. w 2017 r. nastąpił wzrost o 0,9 tys. km długości ścieżek rowerowych będących pod zarządem jednostek samorządu terytorialnego, tj. o 7,8%. Najdłuższe ścieżki rowerowe pozostające pod zarządem jednostek samorządu terytorialnego, przypadające na 10 tys. ludności, znajdowały się w województwie lubuskim – 5,7 km, najkrótsze w województwie małopolskim – 1,5 km.

W 2017 r. w Polsce długość rozdzielczej sieci gazowej wyniosła 131,0 tys. km, co stanowiło wzrost o 3,3 tys. km, tj. o 2,6% w porównaniu do 2016 r. Długość sieci ciepłej wyniosła w 2017 r. 16,4 tys. km. W porównaniu do 2016 r. nastąpił wzrost długości rozdzielczej sieci gazowej o 0,7 tys. km, tj. o 4,7%. W 2017 r. z instalacji gazowej korzystało 52,1% ogółu ludności i wartość ta utrzymuje się na niezmiennym poziomie od 2015 r. Według danych szacunkowych, najwięcej ludności korzystało z sieci gazowej w województwie podkarpackim – 72,2%, najmniej w województwie podlaskim – 28,4%. Z łącznej liczby 24,6 tys. kotłowni w 2017 r. najwięcej znajdowało się w województwie wielkopolskim – 3,0 tys., najmniej w województwie podlaskim – 0,7 tys.

Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w 2017 r. w Polsce wynosiła 303,9 tys. km, w tym 45,3% znajdowało się w zarządzie bądź administracji gminy. W 40,2% gmin czynna sieć rozdzielcza wodociągowa znajdowała się wyłącznie w zarządzie gminy. Najdłuższa czynna sieć rozdzielcza wodociągowa, będąca w zarządzie bądź administracji gminy, znajdowała się w województwie mazowieckim – 25,3 tys. km, natomiast najkrótsza w województwie opolskim – 1,8 tys. km. Według danych szacunkowych w 4,1% gmin wszyscy mieszkańcy korzystali z instalacji wodociągowych. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (sanitarnej) w 2017 r. wynosiła 156,8 tys. km, w tym 31,8% znajdowało się w zarządzie bądź administracji gminy. W 41,4% gmin czynna sieć kanalizacyjna znajdowała się wyłącznie w zarządzie gmin. Najdłuższa czynna sieć kanalizacyjna, będąca w zarządzie bądź administracji gmin, znajdowała się w województwie podkarpackim i było to 8,0 tys. km, natomiast najkrótsza w województwie opolskim – 0,7 tys. km. Według danych szacunkowych w 0,3% gmin wszyscy mieszkańcy korzystali z instalacji kanalizacyjnej.

Liczba oczyszczalni biologicznych w Polsce w 2017 r. wyniosła 2439, co stanowiło wzrost o 31, tj. 1,3% w porównaniu do 2016 r. Najwięcej oczyszczalni było w województwie mazowieckim – 256. Liczba oczyszczalni

z podwyższonym usuwaniem biogenów wynosiła 808 – co w porównaniu do 2016 r. oznacza spadek o 18, tj. o 2,2%. Najwięcej oczyszczalni biologicznych z podwyższonym usuwaniem biogenów odnotowano w województwie wielkopolskim – 92. W 2017 r. zebrano 8,7 mln ton odpadów komunalnych (bez wyselekcjonowanych), z czego z gospodarstw domowych 7,0 mln ton. Najwięcej odpadów komunalnych zebrano w województwie mazowieckim – 1,3 mln ton, z czego z gospodarstw domowych 1,1 mln ton.

Liczba lokali socjalnych w 2017 r. wyniosła 98,6 tys. i było to o 4,0 tys., tj. o 4,2% więcej niż w 2016 r. Przeciętna powierzchnia lokalu socjalnego w 2017 r. wyniosła 33,0 m², osiągając najwyższą wartość w województwie podlaskim – 37,1 m², najniższą w województwie łódzkim – 29,2 m².

Na przestrzeni lat 2015–2017 liczba żłobków (łącznie z oddziałami żłobkowymi i klubami dziecięcymi) wzrosła o 34,4% z 2,3 tys. w 2015 r. do 3,1 tys. w 2017 r., chociaż w placówkach podległych samorządowi terytorialnemu wzrost ten był zauważalnie mniejszy, tj. o 17,3%. Największy przyrost żłobków wystąpił w województwie małopolskim – o 57,1%. Liczba dzieci korzystających z opieki w żłobkach w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat wyniosła w 2017 r. 8; nastąpił wzrost o 18 dzieci, tj. o 26,5% więcej w stosunku do 2015 r. Wskaźnik ten był najwyższy w województwie dolnośląskim – 139, najniższy w województwie warmińsko-mazurskim – 57.

W 2017 r. funkcjonowało w Polsce 11,9 tys. przedszkoli, z których 57,5% prowadzonych było przez gminy. Największy udział przedszkoli prowadzonych przez gminy odnotowano w województwie opolskim – 82,8%, natomiast najniższy w województwie pomorskim – 41,0%. Liczba dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3–5 lat wyniosła 948 i była większa o 195, tj. o 25,9% niż w 2015 r.

Zmiany ustawowe, związane z wejściem w życie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59, z późn. zm.) oraz z nowelizacją ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz.U. 2017 poz. 2198), w zasadniczy sposób zmieniły liczbę funkcjonujących w 2017 r. szkół podstawowych i gimnazjów. W porównaniu z 2016 r. liczba gimnazjów uległa zmniejszeniu o 77,1% tzn. z 6,7 tys. do 1,5 tys., natomiast liczba szkół podstawowych (bez specjalnych) w tym samym okresie wzrosła o 6,5%, tj. z 12,7 tys. do 13,6 tys. Podobne tendencje zaobserwowano w przypadku szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych. Na porównywalnym do 2016 r. poziomie utrzymała się liczba liceów ogólnokształcących dla młodzieży (bez specjalnych) – 2159, co oznacza wzrost ich liczby o 9. Najwięcej szkół podstawowych prowadzonych przez gminy znajdowało się w województwie podkarpackim – 89,7%, najmniej w województwie świętokrzyskim – 77,8%.

W Polsce w 2017 r. czynnych było 21,7 tys. zakładów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w tym 2,5 tys. podległych samorządowi terytorialnemu. W porównaniu do 2015 r. liczba zakładów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zwiększyła się o 1,3 tys., tj. o 6,1%, w tym podległych samorządowi terytorialnemu – o 3,0%. W przeliczeniu na 1000 ludności liczba porad udzielonych przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej wyniosła w 2017 r. 4,4 tys., osiągając najwyższą wartość w województwie łódzkim – 4,9 tys., najniższą w województwie mazowieckim – 4,0 tys. Liczba miejsc w stacjonarnych placówkach pomocy społecznej (łącznie z filiami) wzrosła w 2017 r. o 2,0 tys., tj. o 1,8% w porównaniu do 2015 r., natomiast w placówkach podległych samorządowi terytorialnemu liczba miejsc utrzymywała się od 2015 r. na niezmiennym poziomie. W stacjonarnych placówkach pomocy społecznej, w przeliczeniu na 10 tys. ludności, przebywało w 2017 r. średnio 28 mieszkańców, najwięcej w województwie opolskim – 40, najmniej w województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim i wielkopolskim – po 24.

W Polsce w 2017 r. zmniejszeniu uległa liczba bibliotek publicznych (łącznie z filiami). Było ich 8,0 tys., tj. o 97 mniej niż w 2015 r. W 2017 r. na jedną placówkę biblioteczną przypadło 4,2 tys. osób, tj. o 81 więcej niż w 2015 r. Najmniejszą liczbę ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną w 2017 r. zanotowano w województwie lubelskim – 2,9 tys., największą w województwie pomorskim – 5,9 tys. Biblioteki, podobnie jak inne instytucje, umożliwiały korzystanie ze swojej oferty również osobom niepełnosprawnym, poprzez przystosowanie obiektów do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W 2017 r. 3,3 tys. bibliotek i filii było przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich (wejście do budynku) i było to o 3,8% więcej niż w 2016 r.

W 2017 r. funkcjonowało w Polsce 949 muzeów (łącznie z oddziałami), z czego 404 prowadzone były przez gminy i powiaty. W miastach na prawach powiatu znajdowało się 43,3% wszystkich muzeów. Ponad połowa muzeów, tj. 52,4% posiadała wejście dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Najwięcej muzeów prowadzonych przez gminy i powiaty znajdowało się w województwie lubuskim – 79,0%, najmniej w województwie mazowieckim – 28,2%.

Liczba funkcjonujących w Polsce w 2017 r. kin stałych wyniosła 491, z czego 287 kin stanowiło własność gmin i powiatów. W miastach na prawach powiatu znajdowało się 43,8% ogólnej liczby kin. W związku ze wzrostem liczby kin i towarzyszącym mu wzrostem liczby miejsc na widowni, w porównaniu z 2015 r. w 2017 r. zmniejszeniu uległa liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinie – ze 142 do 134 osób. Najmniej osób na 1 miejsce w kinie w 2017 r. przypadało w województwie dolnośląskim – 100, najwięcej w województwie opolskim – 237. Wejście dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich znajdowało się w 83,3% kin.

Liczba gminnych i powiatowych jednostek organizacyjnych wpisanych do rejestru REGON utrzymywała się w Polsce w latach 2015 –2017 na zbliżonym poziomie. W 2017 r. do rejestru REGON wpisanych było 14,6 tys. gminnych i 4,1 tys. powiatowych jednostek organizacyjnych, tj. odpowiednio o 155 i 59 jednostek mniej niż w 2016 r. Najwięcej gminnych jednostek organizacyjnych wpisanych do rejestru Regon odnotowano w województwie mazowieckim – 1,9 tys., a najmniej w województwie opolskim – 0,4 tys. jednostek. W odniesieniu do powiatowych jednostek organizacyjnych wpisanych do rejestru Regon największą ich liczbę odnotowano w województwie mazowieckim – 521, najmniejszą w województwie opolskim – 112.

W 2017 r. wydatki budżetów gmin w Polsce przewyższyły ich dochody o kwotę 769,7 mln zł. Wpływ na to miało szybsze tempo przyrostu wydatków, niż dochodów. W latach 2015 –2016 dochody gmin przewyższały wydatki. W przypadku powiatów, w trzech kolejnych latach 2015 –2017 dochody budżetów przewyższały wydatki, zaś w 2017 r. różnica między dochodami a wydatkami była najmniejsza. Przyrostowi dochodów powiatów w 2017 r. o 6,0% towarzyszył wzrost wydatków o 8,8%, w porównaniu z 2016 r. W województwie mazowieckim zarówno kwota dochodów jak i wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca była najwyższa i stanowiła – 6077 zł dochodów i 6072 zł wydatków. Najniższą kwotę dochodów i wydatków odnotowano województwie opolskim – 4156 zł dochodów i 4186 zł wydatków, w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Dochody gmin, jak i powiatów w 2017 r. w Polsce, z tytułu finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych znacząco wzrosły w porównaniu z 2016 r., tj. o 10,3% w gminach i o 126,6% w powiatach. W obu przypadkach wartości te były niższe niż w 2015 r. – o 54,2% w gminach i o 11,1% w powiatach. Największy udział w kwocie ogółem dochodów w 2017 r., zarówno w przypadku gmin, jak i powiatów, miały płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

W ramach funduszu sołeckiego w Polsce w 2017 r. gminy wydały łącznie kwotę 404,5 mln zł, tj. o 3,8% więcej niż w 2016 r. Największą część zrealizowanych wydatków w ramach funduszu sołeckiego stanowiły wydatki w obszarze transport i łączność, tj. 32,6% wszystkich wydatków oraz w obszarze kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, tj. 24,6%. W 2017 r. wydatki w ramach funduszu sołeckiego zrealizowano w 1,5 tys. gminach. W województwie mazowieckim w ramach funduszu sołeckiego gminy wydatkowały 58,4 mln zł i było to najwięcej w skali kraju. Najmniej w ramach tego funduszu wydatkowały gminy województwa lubuskiego – 13,3 mln zł.

Uwagi ogólne

1. Dane w układzie województw, powiatów i gmin podano zgodnie z podziałem terytorialnym kraju wg stanu w dniu **1 stycznia 2017 r.**

Z dniem 1 stycznia 2015 r.:

- przyłączono gminę wiejską Zielona Góra do miasta na prawach powiatu Zielona Góra (woj. lubuskie, pow. m. Zielona Góra),
- odebrano status miasta gminie miejskiej Władystawowo (woj. pomorskie, pow. pucki),
- utworzono 3 miasta wchodzące w skład gminy, spowodowało to zmianę charakteru gmin z wiejskiego/miejskiego na miejsko-wiejski:

Władystawowo (woj. pomorskie, pow. pucki) z obszaru obrębów ewidencyjnych: Władystawowo,

Stopnica (woj. świętokrzyskie, pow. buski) obszar obrębu ewidencyjnego Stopnica,

Chocz (woj. wielkopolskie pow. pleszewski) z obszaru obrębu ewidencyjnego Chocz.

Z dniem 1 stycznia 2016 r.:

- odebrano status miasta gminie miejskiej Pieszycy (woj. dolnośląskie, pow. dzierzoniowski),
- utworzono 5 miast wchodzących w skład gmin, spowodowało to zmianę charakteru gmin z wiejskiego/miejskiego na miejsko-wiejski:

Pieszycy (woj. dolnośląskie pow. dzierzoniowski) z obszarów obrębów ewidencyjnych: Dolne, Południe, Środkowe, Stadion, Górne,

Siedliszcze (woj. lubelskie pow. chełmski) z obszaru obrębu ewidencyjnego Siedliszcze,

Urzędów (woj. lubelskie pow. kraśnicki) z obszarów obrębów ewidencyjnych: Wodna, Zakościelne,

Lubycza Królewska (woj. lubelskie pow. tomaszowski) z części obszaru obrębu ewidencyjnego:

Lubycza Królewska, Dęby, Zatyłe, Teniatyska,

Jaraczewo (woj. wielkopolskie pow. jarociński) z obszaru obrębu ewidencyjnego Jaraczewo,

- zmieniono nazwy gmin:

m. Stargard Szczeciński na m. Stargard (woj. zachodniopomorskie, pow. stargardzki),

gm. Stargard Szczeciński na gm. Stargard (woj. zachodniopomorskie pow. stargardzki).

Z dniem 1 stycznia 2017 r.:

- odebrano status miasta gminie miejskiej Jastarnia (woj. pomorskie, pow. pucki),
- utworzono 5 miast wchodzących w skład gminy, spowodowało to zmianę charakteru gmin z wiejskiego/miejskiego na miejsko-wiejski:

Rejowiec (woj. lubelskie, pow. chełmski) z obszaru obrębu ewidencyjnego Rejowiec,

Jastarnia (woj. pomorskie, pow. pucki) z obszaru obrębu ewidencyjnego Jastarnia,

Morawica (woj. świętokrzyskie pow. kielecki) z obszaru obrębu ewidencyjnego Morawica,

Opatówek (woj. wielkopolskie, pow. kaliski) z części obszaru obrębu ewidencyjnego Opatówek,

Mielno (woj. zachodniopomorskie, pow. koszaliński) z obszaru obrębu ewidencyjnego Mielno.

- zmieniono nazwę gminy: gm. Wąbrzeźno na gm. Ryńsk (woj. kujawsko-pomorskie, pow. wąbrzeski).

2. Dane o **powierzchni gminnych gruntów komunalnych** dotyczą gruntów ewidencjonowanych w 4 i 5 grupie rejestrowej właścicieli nieruchomości i władających (tj. gmin i związków międzygminnych zwanych *podmiotami ewidencyjnymi*) zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (t.j. Dz. U. 2016 poz. 1034).

Grupa 4 – obejmuje grunty gmin i związków międzygminnych, jeżeli nie występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi;

Grupa 5 – obejmuje grunty gmin i związków międzygminnych, jeżeli występują w zbiegu z użytkownikami wieczystymi.

Prezentowane informacje opracowano na podstawie zestawień zbiorczych dotyczących Ewidencji Gruntów i Budynków otrzymanych z GUGiK (Główny Urząd Geodezji i Kartografii).

3. Dane o **lasach gminnych** obejmują powierzchnię gruntów leśnych o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha pokryte roślinnością leśną (zalesione) lub przejściowo jej pozbawione (niezalesione).

4. **Parki spacerowo-wypoczynkowe** obejmują tereny zieleni z roślinnością wysoką i niską o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone

w drogi, aleje spacerowe, ławki, place zabaw itp. (łącznie z wodami znajdującymi się na terenie tych obiektów).

5. Zieleńce obejmują tereny o powierzchni poniżej 2 ha, w których dominującą funkcją jest wypoczynek (np. występują alejki z ławkami, place zabaw itp.). Do tej kategorii obiektów należy zaliczyć również zielen przy budynkach użyteczności publicznej, pomnikach itp. oraz bulwary i promenady. Zieleńce mogą tworzyć kompozycje zieleni niskiej (trawniki, kwietniki) oraz elementy nasadzeń drzew i krzewów.

6. Dane o długości dróg gminnych i powiatowych dotyczą dróg o nawierzchni twardej i gruntowej. Do dróg o nawierzchni twardej zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamienno-betonowych, bitumu) oraz drogi o nawierzchni nieulepszonej (o nawierzchni tłuczniowej i brukowej). Do dróg o nawierzchni gruntowej zalicza się drogi o nawierzchni z gruntu rodzimego oraz utrwalone w wyniku specjalnych zabiegów i preparacji gruntu rodzimego przy pomocy mieszanin wykonanych np. z gliny, żwiru, żużla.

7. Dane o długości sieci wodociągowej dotyczą sieci rozdzielczej bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

8. Dane o długości sieci kanalizacyjnej, prowadzącej do budynków i innych obiektów, uwzględniają długość eksploatowanej sieci (kanalizacja tłoczna, ciśnieniowa, podciśnieniowa, grawitacyjna) łącznie z kolektorami (tj. przewodami odprowadzającymi ścieki do odbiorników ścieków).

9. Dane o długości sieci gazowej dotyczą sieci rozdzielczej bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów.

10. Oczyszczalnia biologiczna to zespół urządzeń technologicznych do mechaniczno-biologicznego lub mechaniczno-chemiczno-biologicznego oczyszczania ścieków. Zadaniem oczyszczalni biologicznej jest usuwanie ze ścieków ciał stałych, zawiesin łatwo i trudno opadających, koloidów i substancji organicznych rozpuszczonych w ściekach. **Oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem biogenów** to zespół obiektów o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

11. Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

12. Kotłownia - budynek lub pomieszczenie wraz z ustawionymi w nim kotłami oraz urządzeniami służącymi do wytwarzania energii cieplnej na cele grzewcze lub ogrzewania i równoczesnego dostarczania ciepłej wody.

13. Lokal socjalny - lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w przypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie. Przyznawany jest na czas określony. Czynnosc nie może przekraczać połowy stawki najniższego czynszu obowiązującego w gminnym zasobie mieszkaniowym.

14. Dodatek mieszkaniowy to powszechne i okresowe świadczenie pieniężne, stanowiące różnicę pomiędzy wydatkami mieszkaniowymi przypadającymi na normatywną powierzchnię użytkową zajmowanego lokalu mieszkalnego, a częścią wydatków ponoszonych przez osobę, której przyznany jest dodatek. Przedstawione w publikacji informacje dotyczą wyłącznie dodatków mieszkaniowych fizycznie wypłaconych w danym roku, niezależnie od daty decyzji przyznanego dodatku.

15. Prezentowane w publikacji dane z zakresu oświaty dotyczą:

– **szkół dla dzieci i młodzieży** - od roku szkolnego 1999/2000 – 6-letnie **szkoły podstawowe** oraz 3-letnie **gimnazja**, od roku szkolnego 2002/2003 – **szkoły ponadgimnazjalne**, tj. 2 lub 3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące i profilowane, 4-letnie technika oraz od roku szkolnego 2004/2005 – szkoły dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (tj. 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające) i 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy; do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się również szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe z wyłączeniem szkół realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne,

– **szkół policealnych**,

– **przedszkoli**.

W roku szkolnym 2014/2015 do pierwszej klasy szkoły podstawowej obowiązkowo poszły dzieci 6-letnie, urodzone w pierwszej połowie 2008 r. W roku szkolnym 2017/18 dzieci 6-letnie zostały objęte obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego, zaś dzieci 7-letnie obowiązkiem szkolnym. Nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia.

Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.

Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.

Współczynnik skolaryzacji brutto jest to iloraz liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Dane dotyczące wychowania przedszkolnego, szkół prezentuje się według stanu na początku roku szkolnego.

Prezentowane informacje opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

16. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej obejmują przychodnie łącznie z: ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi.

17. Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej to porady wykazane przez pomioty/zakłady wykonujące działalność leczniczą i lekarzy prowadzących praktyki zawodowe (indywidualnie i grupowo bez porad udzielonych przez lekarzy specjalistów w danej dziedzinie medycyny oraz przez lekarzy dentystów).

18. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej obejmują domy pomocy społecznej dla osób: w podeszłym wieku; przewlekle somatycznie chorych; przewlekle psychicznie chorych; dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie; osób niepełnosprawnych fizycznie; osób uzależnionych od alkoholu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, bezdomnych oraz innych.

19. Biblioteka - jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych, liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany.

Filie biblioteczne - placówki podporządkowane organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługujące część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadające stały księgozbiór.

Do **księgozbioru** bibliotek publicznych zaliczono wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury wydane po 1800 r.) oraz wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma). Jednostką obliczeniową księgozbioru jest **wolumin**, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

Punkty biblioteczne (prowadzone najczęściej społecznie) - placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostające w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych.

Przez **placówkę biblioteczną** rozumiemy biblioteki, filie oraz punkty biblioteczne ujęte zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej (tablica 17 – wskaźnik *Ludność na 1 placówkę biblioteczną*).

20. Kina stałe - placówki prowadzące działalność w jednym obiekcie przystosowanym na stałe do publicznego wyświetlania filmów z określoną częstotliwością. Do kin stałych zalicza się także kina sezonowe/czasowe. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnodostępnych, tj. jednostek posiadających zezwolenie na publiczne udostępnianie filmów w formie projekcji na seansach filmowych.

21. Muzeum jest instytucją powołaną do gromadzenia, badania i sprawowania opieki nad obiektami posiadającymi wartość artystyczną lub historyczną, pełniącą funkcje ochronne, edukacyjne i estetyczne.

Muzealia to przedmioty o trwałej wartości kulturowej (historycznej, naukowej, poznawczej, estetycznej), politycznej lub społecznej, podlegające ochronie prawnej i należące do zbiorów muzealnych, tzn. objęte inwentarzem zabytków w muzeum. Zgodnie z ustawą o muzeach, muzealiami są „rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów”.

Dane dotyczące muzealiów (łącznie z muzealiami znajdującymi się w oddziałach muzeum) wykazane są w siedzibie muzeum.

Jako **wystawę organizowaną przez muzeum** i określoną odpowiednim tytułem rozumie się udostępnianie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu dzieł sztuki lub eksponatów muzealnych. **Wystawy czasowe** są urządzane na czas określony na terenie muzeum i udostępniane jednorazowo.

22. Gminna, powiatowa jednostka organizacyjna - jednostka tworzona przez gminny, powiatowy organ samorządowy dla realizacji własnych, zleconych lub powierzonych zadań publicznych, nieposiadająca osobowości prawnej, tj. jednostki budżetowe, zakłady budżetowe.

Gminne i powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne wpisane do rejestru Regon ujęto według wybranych sekcji PKD 2007:

- sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,

- sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją,

- sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa,

- sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości,

- sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne,

- sekcja P – Edukacja,

- sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

23. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są:

dochody własne,

subwencja ogólna,

dotacje celowe z budżetu państwa.

W rozumieniu ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1453, z późn. zm.) dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych.

Dochodami jednostek samorządu terytorialnego mogą też być:

środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi,

środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej,

inne środki określone w odrębnych przepisach.

24. Ścieżka rowerowa (droga dla rowerów) – droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi, zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym. Prezentowane dane dotyczą długości ścieżek rowerowych (bez długości szlaków rowerowych), będących w zarządzie jednostek samorządu terytorialnego (gminy, powiatu, województwa).

25. Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności za lata 2015–2017 opracowaną w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Ze względu na technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach:

- sumy danych w tablicach – z tytułu zaokrągleń – mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”,

- wartość zaokrąglenia „po przecinku” może się nieznacznie różnić od niezaokrąglonej wielkości.

Uwarunkowania prawne w zakresie mienia gmin i powiatów

Zadania gminy wynikają z zapisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz.1875, z późn. zm. obowiązujący do 24 maja 2018 r.). Do ustawowo wskazywanych zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W szczególności zadania te obejmują sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;

- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;

- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;

- działalności w zakresie telekomunikacji;

- lokalnego transportu zbiorowego;
- ochrony zdrowia;
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- gminnego budownictwa mieszkaniowego;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- targowisk i hal targowych;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej;
- wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;
- promocji gminy;
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Ustawa określa, które zadania własne mają charakter obowiązkowy. Przekazanie gminie, w drodze ustawy, nowych zadań własnych wymaga zapewnienia koniecznych środków finansowych na ich realizację w postaci zwiększenia dochodów własnych gminy lub subwencji. Ustawy mogą nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, a także z zakresu organizacji przygotowań i przeprowadzenia wyborów powszechnych oraz referendum. Zadania z zakresu administracji rządowej gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji. Gmina może wykonywać zadania z zakresu właściwości powiatu oraz zadania z zakresu właściwości województwa na podstawie porozumień z tymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Przywrócenie w 1990 r. gminom własności komunalnej oraz osobowości prawnej stworzyło podstawy gospodarcze do funkcjonowania samorządu terytorialnego, a ponadto pozwoliło na realizowanie celów wspólnoty samorządowej w imieniu własnym gmin, i co równie istotne, na jej własną odpowiedzialność. Mienie komunalne jest trwałą podstawą samorządności gospodarczej gmin.

W świetle art. 43 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, mieniem komunalnym jest własność i inne prawa majątkowe należące do poszczególnych gmin i ich związków oraz mienie innych gminnych osób prawnych, w tym przedsiębiorstw.

Nabycie mienia komunalnego następuje:

- na podstawie ustawy z 10 maja 1990 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 32, poz. 191 z późn. zm.) Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych;
  - przez przekazanie gminie mienia w związku z utworzeniem lub zmianą granic gminy w trybie, o którym mowa w art. 4 ww. ustawy o samorządzie gminnym; przekazanie mienia następuje w drodze porozumienia zainteresowanych gmin, a w razie braku porozumienia – decyzją Prezesa Rady Ministrów, podjętą na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej;
  - w wyniku przekazania przez administrację rządową na zasadach określonych przez Radę Ministrów
- w drodze rozporządzenia;
- w wyniku własnej działalności gospodarczej;
  - przez inne czynności prawne;
  - w innych przypadkach określonych odrębnymi przepisami.

Podmioty mienia komunalnego samodzielnie decydują o przeznaczeniu i sposobie wykorzystania składników majątkowych, przy zachowaniu wymogów zawartych w odrębnych przepisach prawa.

Szczególne znaczenie w zakresie nabywania mienia komunalnego ma ustawa z 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. 1990 nr 32, poz. 191 z późn. zm.). W oparciu o ten akt prawny dokonano zasadniczych przemian stosunków własnościowych związanych z mieniem publicznym (uprzednio wyłącznie państwowym).

Gmina obejmuje swoim działaniem sprawy publiczne mające charakter lokalny, które nie są zastrzeżone ustawami dla innych podmiotów. Do wykonywania zadań publicznych, w celu zaspokojenia zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej, gmina wykorzystuje mienie komunalne. Stanowiąc go mogą w szczególności:

- grunty przeznaczone na cele publiczne o charakterze lokalnym, tj. pod budownictwo komunalne, tereny zieleni publicznej i cmentarze komunalne, itp.;
- budynki mieszkalne i lokale stanowiące komunalne zasoby mieszkaniowe;
- obiekty i urządzenia lokalnej infrastruktury technicznej, a zwłaszcza sieć wodociągowa, kanalizacyjna, ciepłota i gazowa, obiekty i urządzenia elektroenergetyczne, melioracyjne, ochrony przeciwpożarowej, lokalna komunikacja publiczna, drogi publiczne, itp.;
- obiekty i urządzenia lokalnej infrastruktury społecznej, a w szczególności żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, placówki ambulatoryjnej służby zdrowia, placówki upowszechniania kultury, obiekty sportowe i rekreacyjne, itp.;
- zasoby wodne i lasy;
- majątek przedsiębiorstw oraz innych komunalnych osób prawnych;
- dochody budżetu gminy;
- wartości niematerialne i prawne.

Najszerzy zakres uprawnień w zakresie dysponowania mieniem komunalnym wiąże się z prawem własności. Gmina oraz inne komunalne osoby prawne mogą w granicach określonych przez ustawy i zasady współżycia społecznego (z wyłączeniem innych osób) korzystać z rzeczy ruchomych i nieruchomości, a w szczególności mogą pobierać pożytki i inne dochody z rzeczy oraz w tych samych granicach mogą rzeczą rozporządzać. W skład mienia komunalnego, poza własnością, wchodzi „inne prawa majątkowe”, a w szczególności użytkowanie wieczyste.

Zadania powiatu wynikają z zapisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1868). Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

- edukacji publicznej;
- promocji i ochrony zdrowia;
- pomocy społecznej;
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- polityki prorodzinnej;
- wspierania osób niepełnosprawnych;
- transportu zbiorowego i dróg publicznych;
- kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki;
- geodezji, kartografii i katastru;
- gospodarki nieruchomościami;
- administracji architektoniczno-budowlanej;
- gospodarki wodnej;
- ochrony środowiska i przyrody;
- rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli;
- ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska;
- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- ochrony praw konsumenta;
- utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- obronności;
- promocji powiatu;

– współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

– działalności w zakresie telekomunikacji.

Mieniem powiatu (według art. 46 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym) jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez powiat lub inne powiatowe osoby prawne. Powiatowymi osobami prawnymi, poza powiatem, są samorządowe jednostki organizacyjne, którym ustawy przyznają wprost taki status, oraz te osoby prawne, które mogą być tworzone na podstawie odrębnych ustaw wyłącznie przez powiat.

Nabycie mienia przez powiat następuje (art. 47.1):

– na podstawie odrębnej ustawy, z zastrzeżeniem, że nie stanowi ono mienia jakiejkolwiek gminy;

przez przekazanie w związku z utworzeniem lub zmianą granic powiatu w trybie art. 3; przekazanie mienia następuje w drodze porozumienia zainteresowanych powiatów, a w razie braku porozumienia – decyzją Prezesa Rady Ministrów, podjętą na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej;

– w wyniku przejęcia od Skarbu Państwa na podstawie porozumienia (z wyłączeniem mienia przeznaczonego na zaspokojenie roszczeń reprivatyzacyjnych oraz realizację programu powszechnego uwłaszczenia);

– przez inne czynności prawne;

– w innych przypadkach określonych odrębnymi przepisami.

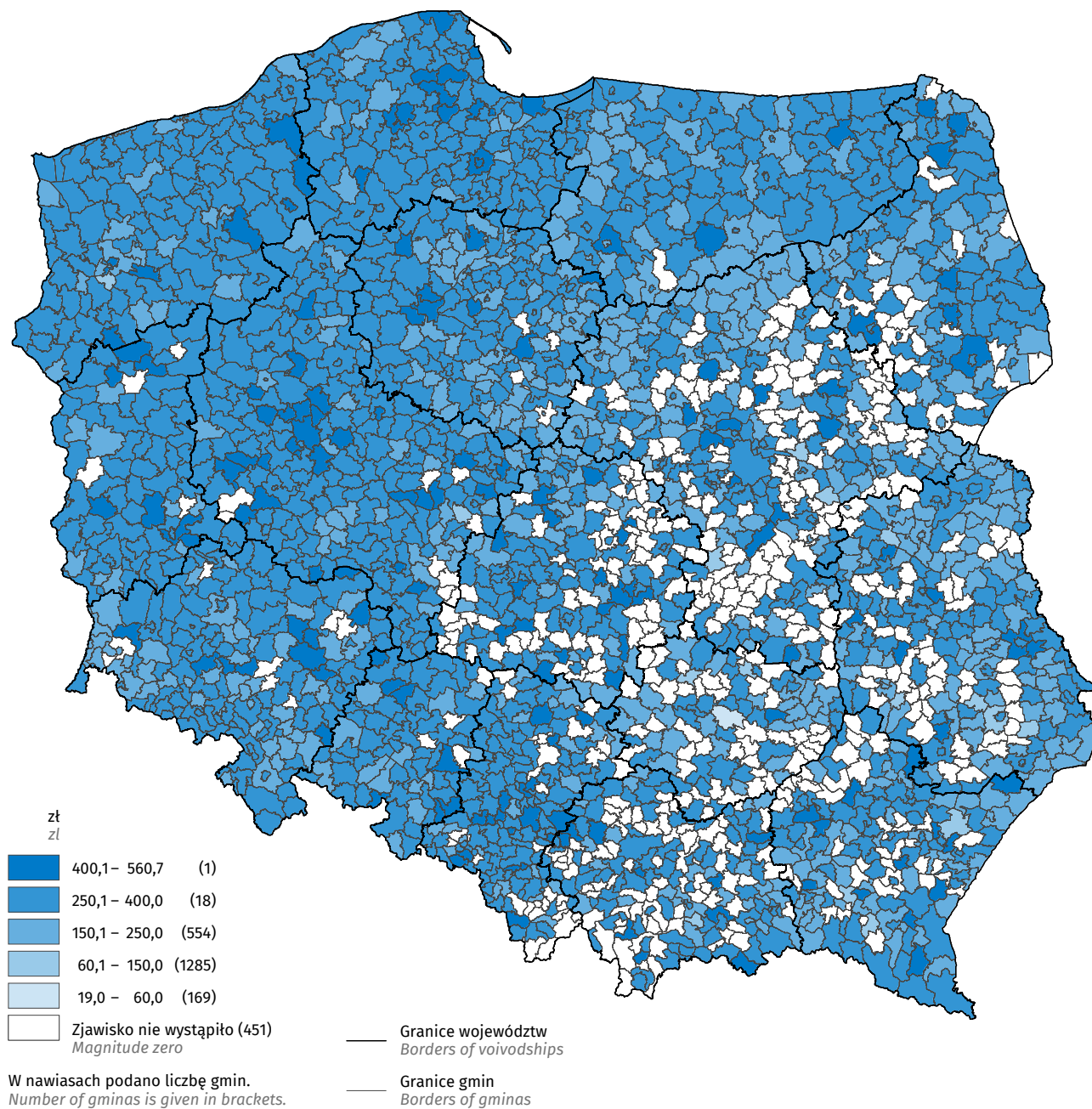
Podstawowym aktem wykonawczym w tym zakresie jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lutego 1999 r. w sprawie trybu przekazywania mienia przez Skarb Państwa powiatom i miastom na prawach powiatu oraz określania kategorii mienia wyłączonego z przekazywania (Dz. U. 1999 Nr 13, poz. 114). Zadania w zakresie gospodarowania mieniem powiatu przypisane zostały ustawowo organowi wykonawczemu powiatu, czyli zarządowi.

Układ zasadniczego podziału terytorialnego kraju tworzyło – według stanu w dniu 1 stycznia 2017 r. – 16 województw, 314 powiatów oraz 2478 gmin (w tym 66 miast na prawach powiatu). Uwzględniono zmiany podziału terytorialnego kraju na podstawie rozporządzeń Rady Ministrów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1020, poz. 1023, poz. 1829; Dz. U. z 2015 r. poz. 1083, poz. 2266; Dz. U. z 2016 r. poz. 1134, poz. 1916).

Dane prezentowane w układzie terytorialnym odpowiadają poziomom Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie *Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)* obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. Poziomy NTS obowiązujące w latach 2008–2017 zostały wprowadzone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573, z późn. zm.). Od 1 stycznia 2018 r. obowiązuje nowy System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych (KTS).

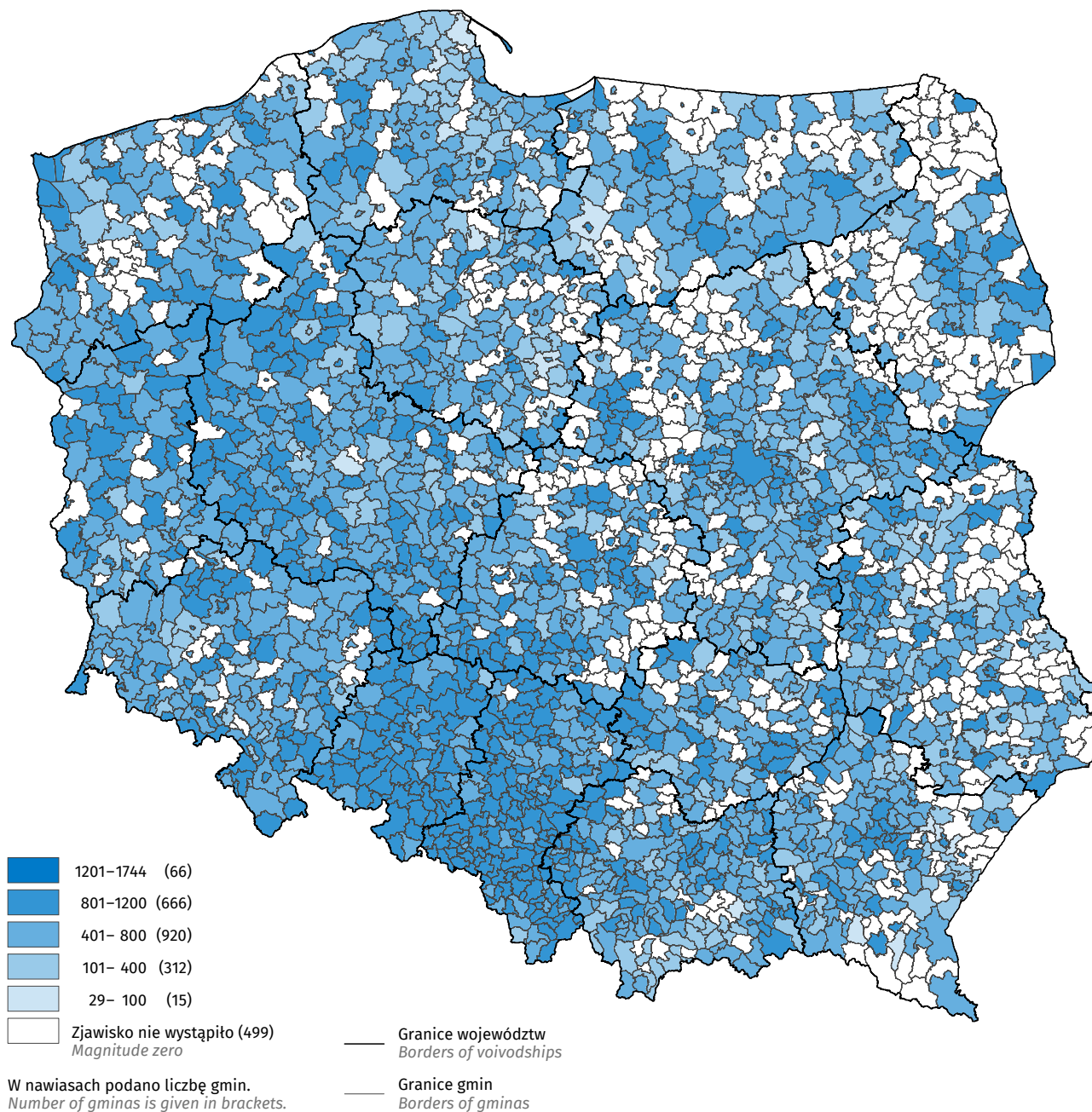
Mapa 1. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w 2017 r.

Map 1. Average value of allowances paid to users of locals belonging to gmina in 2017

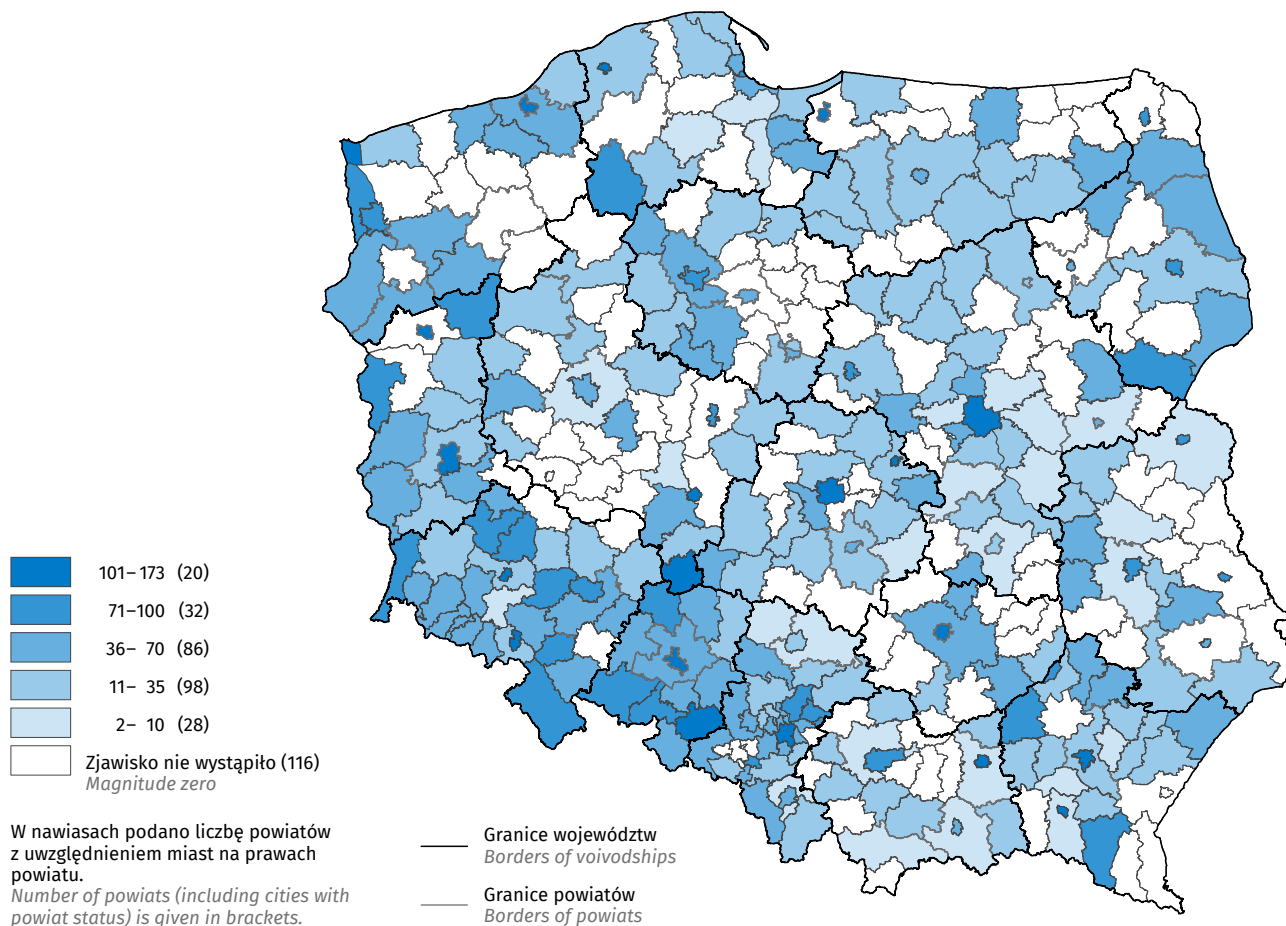

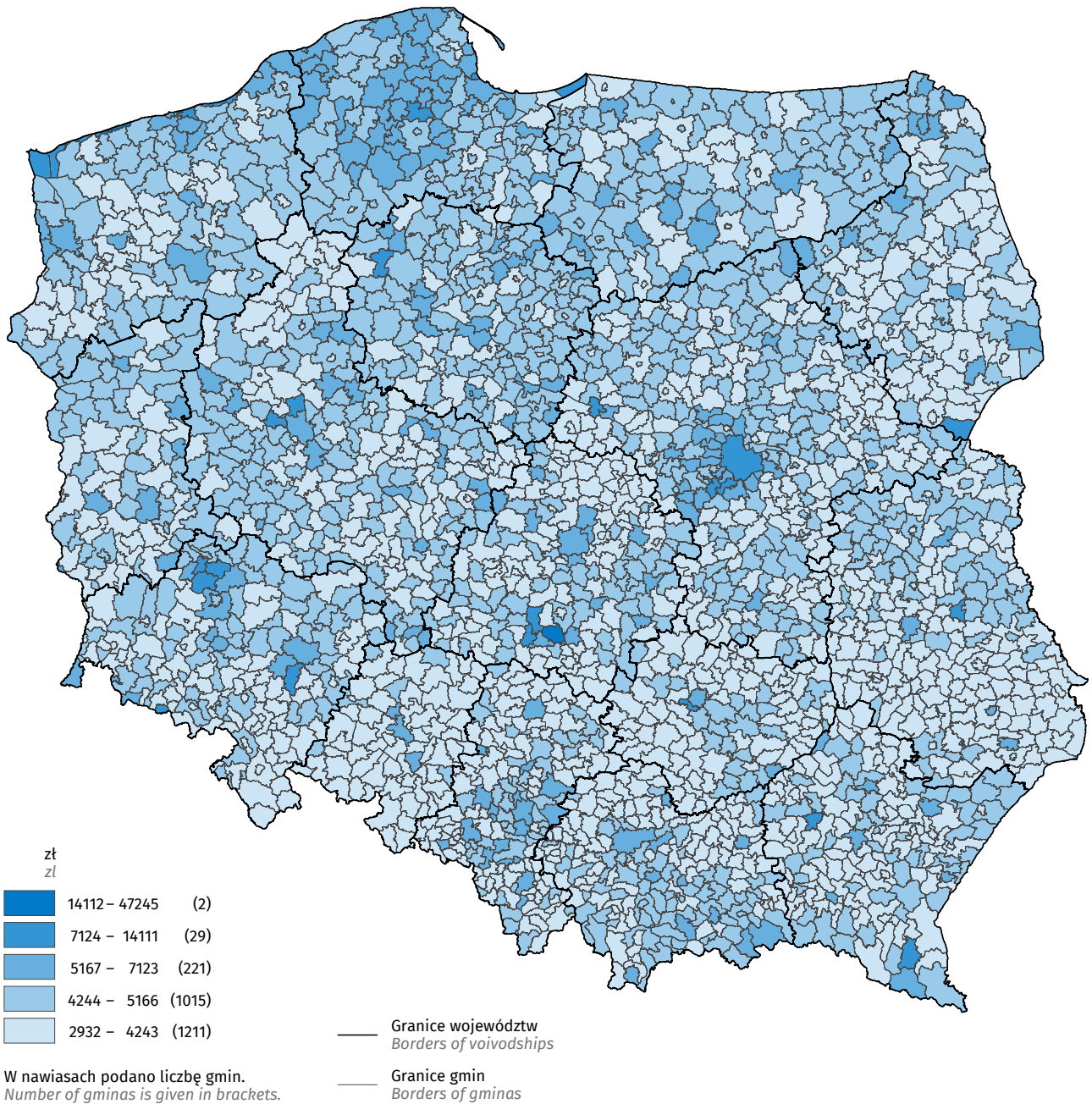
Mapa 2. Dzieci w przedszkolach prowadzonych przez gminy na 1000 dzieci w wieku 3–5 lat w 2017 r.
Map2. Children in nursery schools governed by gminas per 1000 children aged 3–5 in 2017

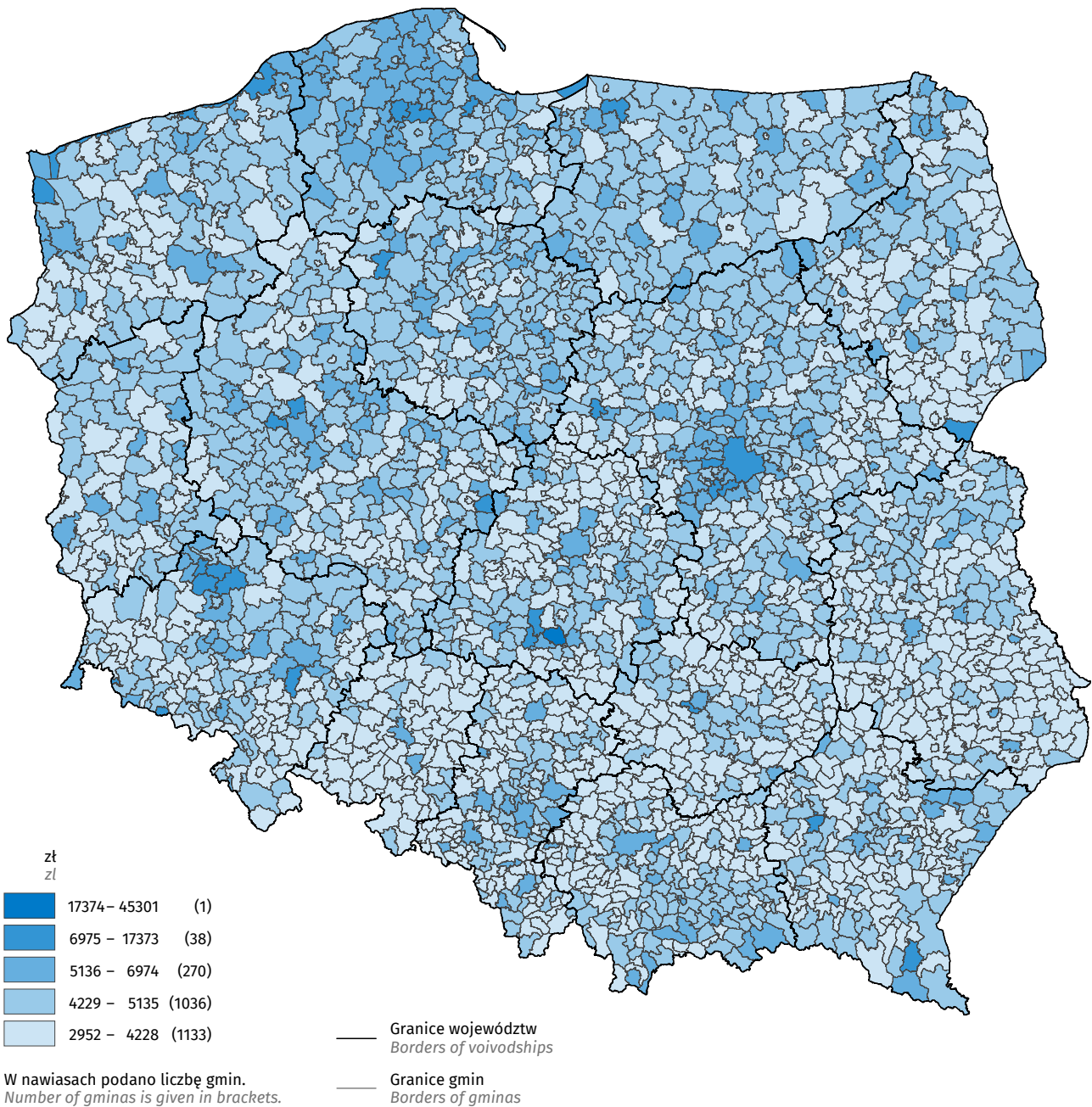
Mapa 3. Dzieci w żłobkach podległych samorządowi terytorialnemu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2017 r.
Map. 3. Children in nurseries per 1000 children up to the age of 3 of which subordinated to territorial (local) government

Mapa 4. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2017 r. (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Map. 4. Revenue of the budgets of gminas per capita in 2017 (including cities with powiat status)

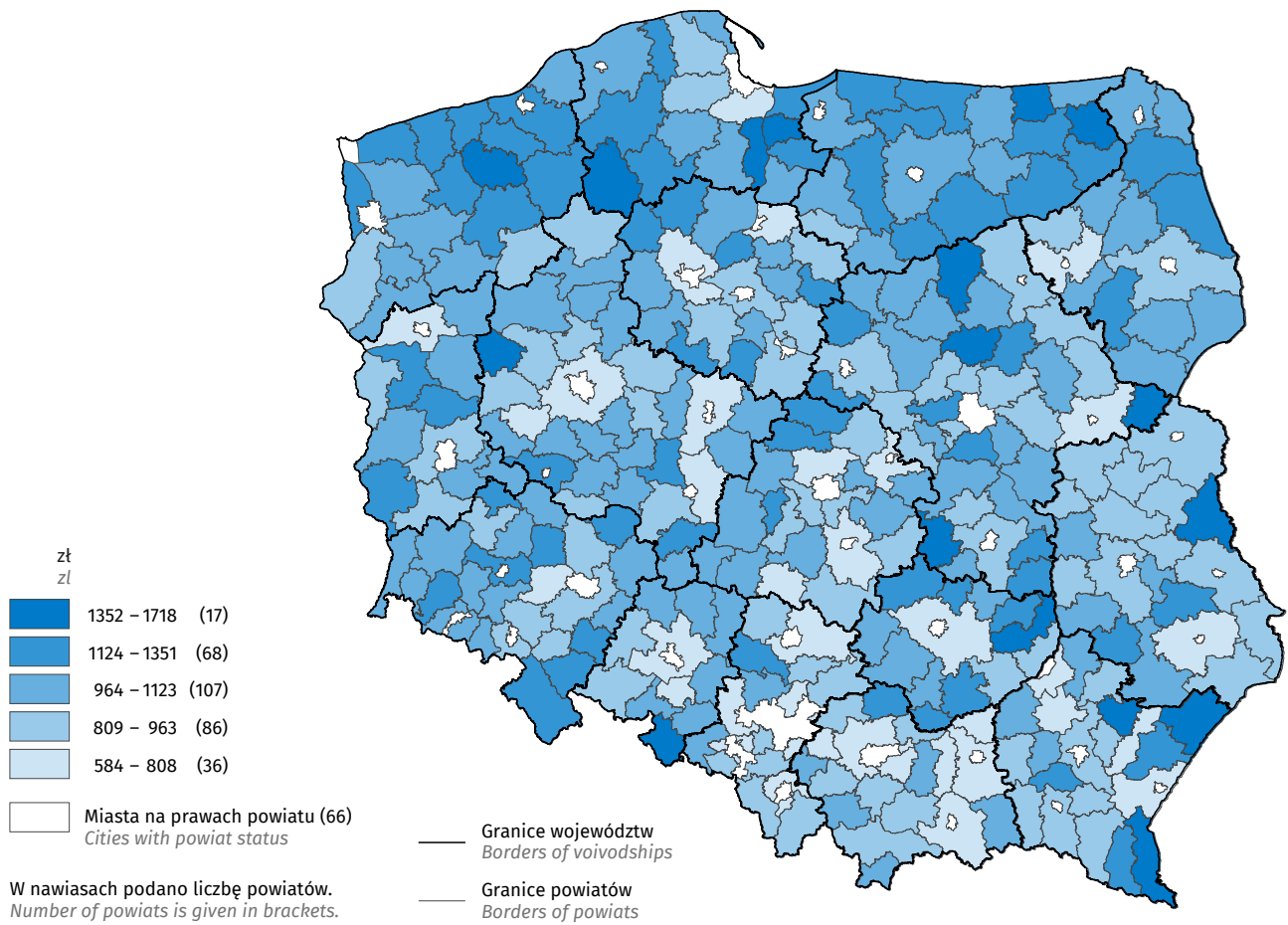

Mapa 5. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2017 r. (łącznie z miastami na prawach powiatu)
Map 5. Expenditure of the budgets of gminas per capita in 2017 (including cities with powiat status)

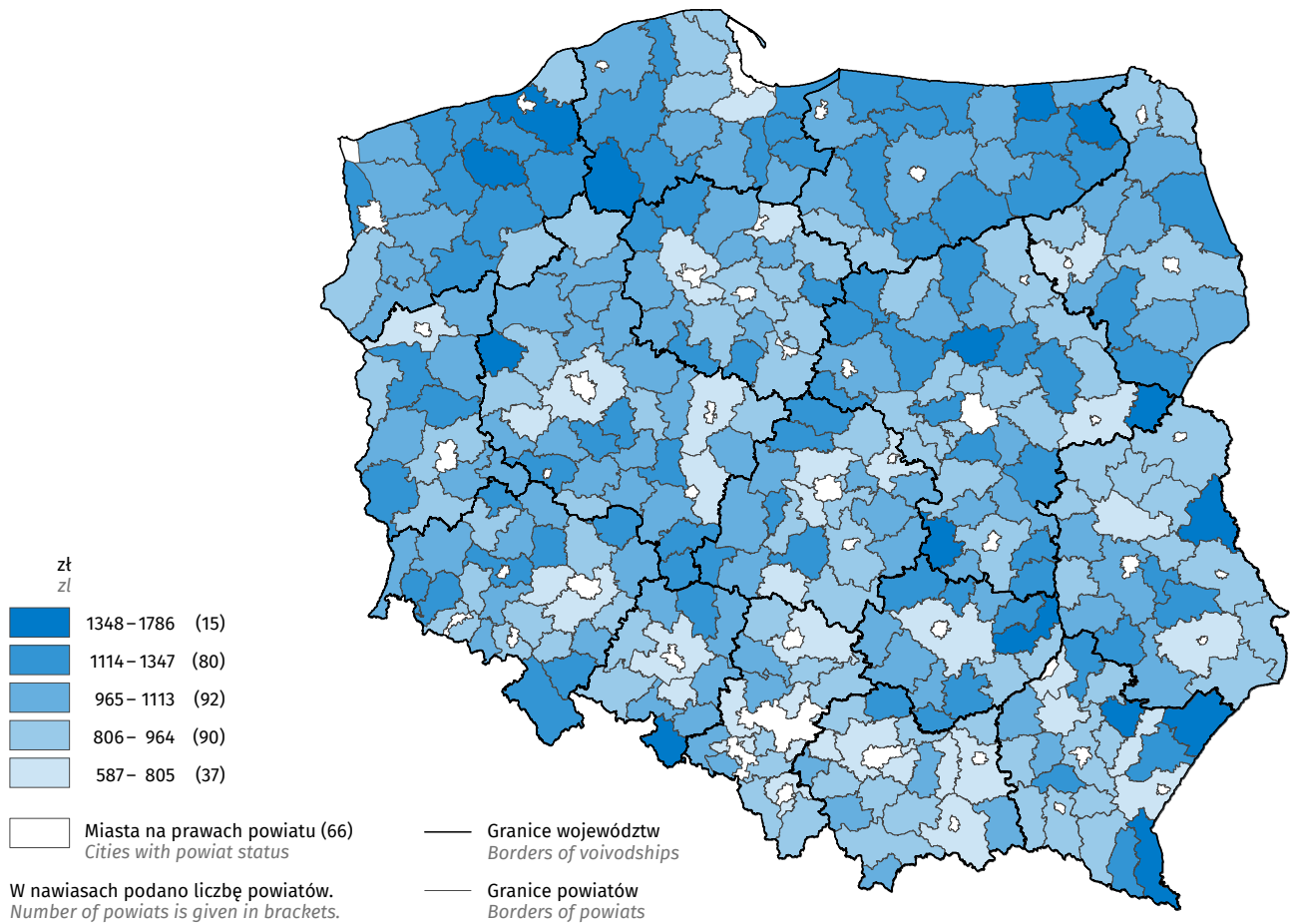

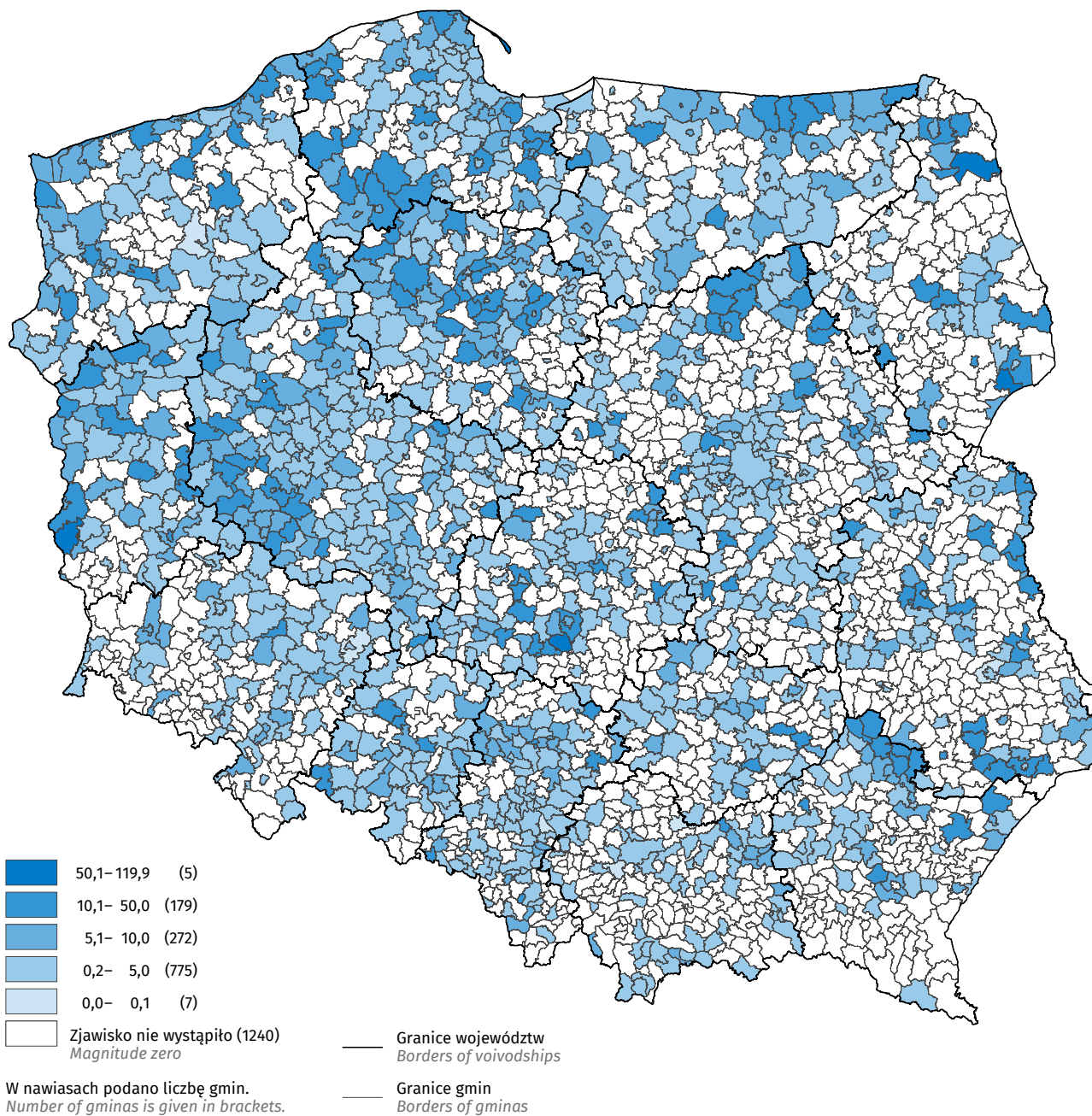
Mapa 6. Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2017 r. (bez miast na prawach powiatu)
Map 6. Revenue of the budgets of powiats per capita in 2017 (excluding cities with powiat status)

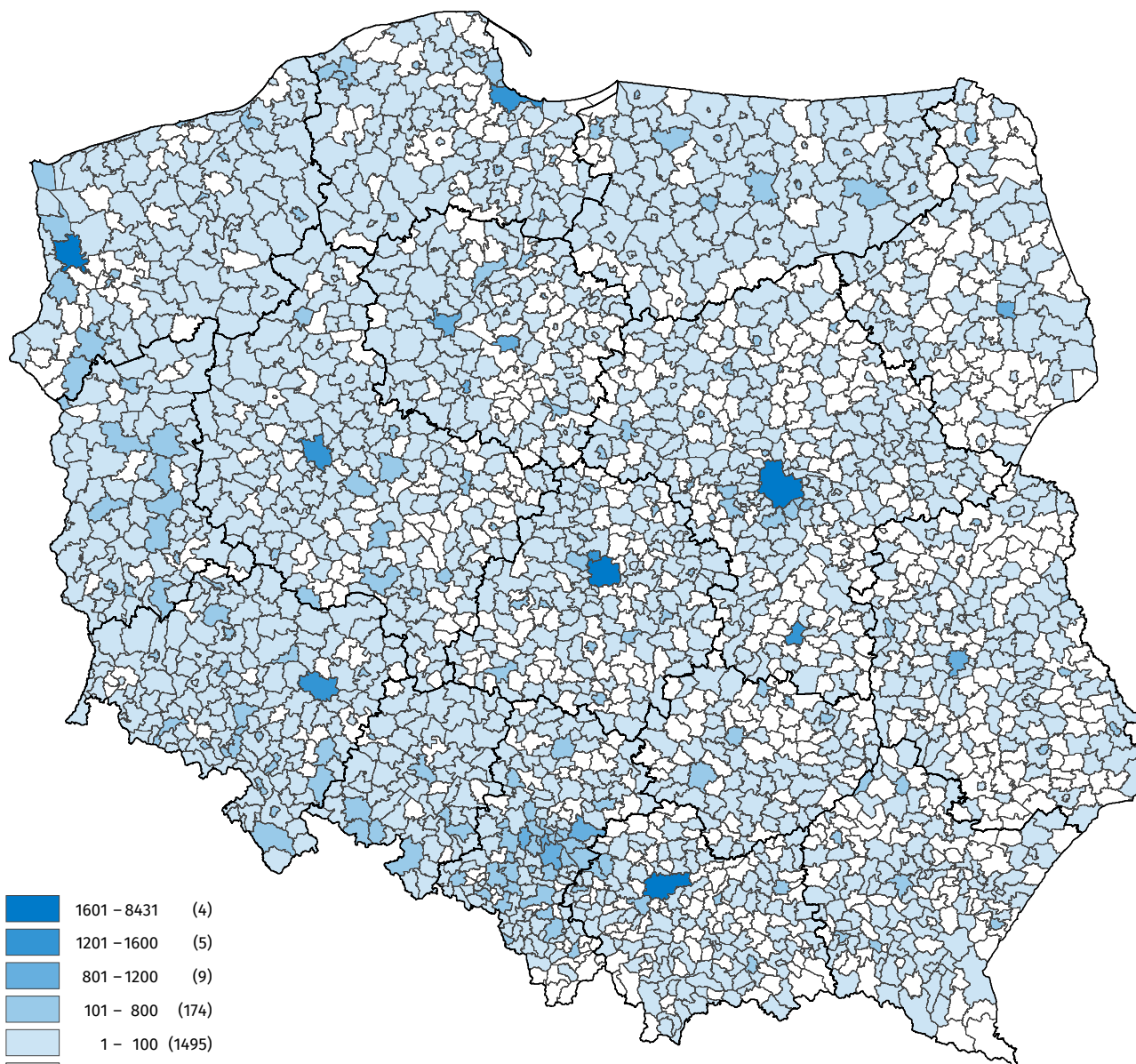
Mapa 7. Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca w 2017 r. (bez miast na prawach powiatu)
Map 7. Expenditure of the budgets of powiats per capita in 2017 (excluding cities with powiat status)

Mapa 8. Ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów) na 10 tys. ludności w 2017 r.
Map 8. Bicycle lanes (roads for bicycles) per 10 thous. population in 2017

Mapa 9. Lokale socjalne
 Stan w dniu 31 XII
Map 9. Social premises
 As of 31 XII

	1601 – 8431	(4)
	1201 – 1600	(5)
	801 – 1200	(9)
	101 – 800	(174)
	1 – 100	(1495)
	Zjawisko nie wystąpiło (791)	
	<i>Magnitude zero</i>	

— Granice województw
Borders of voivodships

— Granice gmin
Borders of gminas

W nawiasach podano liczbę gmin.
Number of gminas is given in brackets.

Wykres 1 Środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych gmin (łącznie z miastami na prawach powiatu) w 2017 r.

Chart 1 European Union funds to finance EU programs and projects of gminas (including cities with powiat status) in 2017

